

11.4.6 MKR 11-6 Křižany

Přírodní charakteristika.

Místo krajinného rázu je tvořeno protáhlým prostorem s krajinnými osami Ještědského a Druzcovského potoka, ohraničeným výraznými lesnatými hřbety. Na severu masiv Janovického lesa s dominantou Bukové (472 m n. m.) a hřbet táhnoucí se od Strážného kopce (476 m n. m.) přes Krkavčí skály (472 m n. m.) až k Malému Ještědu (754 m n. m.) odděluje prostor Janovic, Zdislavy a ohraničuje okraje Ještědského hřbetu. Levobřežní lesnaté svahy nad Druzcovským potokem od Stříbrníku (507 m n. m.) přes Zlatou výšinu (420 m n. m.) k Holubníku (562 m n. m.) oddělují prostor od povodí horního toku Ploučnice. Na údolní lánové vsi Křižany a Žibřidice navazuje lesozemědělská krajina s drobnější mozaikou polí, luk, drobných lesů s množstvím mimolesní zeleně (zejména u Žibřidic) a členěním pozemků dokládajícím stopy členění historické plužiny. Plochý mezivodní hřbet mezi Ještědským a Druzcovským potokem je segmentem otevřenější zemědělské krajiny s menším podílem strukturní mimolesní zeleně. V krajině hrají velkou roli plochy, prvky a skupiny zeleně zahrad, sadů a další skupiny stromové zeleně vázané na zástavbu Křižan, Žibřidic a Druzcova. Do MKR zasahuje Přírodní park Ještěd, cenné skalní partie se nalézají v lesních porostech ohraničujících prostor (PP Stříbrník – ochrana vypreparovaného vrcholu čedičové kupy, tvořeného zbytkem sopouchu se třemi morfologicky výraznými, samostatně vzniklými a vůči sobě paralelně posunutými vrcholy, Krkavčí skály). V lesích se objevuje řada skalních a krasových útvarů i stop po těžbě. Ještědský potok je pro své hodnoty součástí evropsky významné lokality Horní Ploučnice.

Kulturní a historická charakteristika.

MKR patří do oblasti pozdně středověké kolonizace s převažujícím typem lánové zástavby. První písemné zmínky o dlouhých údolních lánových vsích Křižany a Žibřidice jsou z roku 1352, o Druzcově až z roku 1544. Vesnice mají poměrně zachovaný charakter a částečně i urbanistickou strukturu potočních lánových vsí, byť je zde architektura různorodá, zachovává vesměs tradiční měřítko, narušené především zemědělským areály na okrajích zástavby. Kromě částečně roubených venkovských domů a usedlostí (Křižany čp. 90 – bývalý mlýn, Žibřidice čp. 36, Křižany čp. 136 – bývalá škola) tvoří památkový fond drobná sakrální architektura (kaple sv. Josefa v Druzcově, kapličky, kříže, sochy), barokní fary v Křižanech a Žibřidicích a především dominanty kostelů sv. Maxmiliána v Křižanech s kontinuitou středověké stavby, který vytváří charakteristickou dominantu a svou podobou utváří historickou podobu obce, a areál kostela sv. Šimona a Judy v Žibřidicích, který obklopuje někdejší hřbitov s ohradní zdí a bránou. Krajinná struktura odpovídá tradičnímu uspořádání lesozemědělské krajiny, s dochovaným rozložením lesů a bezlesí, hlavních cest, byť tyto struktury nejsou pro charakter krajiny určující. Fragments původního členění plužiny (zejména severně od zástavby Žibřidic a vhorní části zástavby Křižan) spoluvytvářejí harmonii vztahu sídla a krajiny. Charakter historické krajiny doplňují i drobná místa jako hřbitov s kaplí v Žibřidicích, hřbitov naproti kostelu v Křižanech, hřbitov s kaplí jižně od Druzcova či zbytky Druzcovského dvora, byť je jeho kontext narušen rozsáhlou fotovoltaickou elektrárnou Osečná. Historickou charakteristiku doplňuje zarostlý Solvayův lom pod vrchem Lom, kde se do 20. let 20. století těžil vápenec. V Křižanském sedle se na rozhraní Noviny a Křižan hned vedle silnice na staré poutní cestě do Křižan nachází pískovcová Pieta z roku 1766.

Vizuální charakteristika.

Segment kultivované podhorské zemědělské krajiny je výrazně ohraničen lesnatými hřbety a výšinami. Z náhorních poloh luk a polí se otevírají výhledy na dominanty okrajů Ještědského hřbetu, Lužických hor a na Českolipsko. Dochovaná struktura údolních lánových

vsí a navazující viditelné členění historické plužiny vytvářejí spolu se zelení zahrad a sadů, s vegetačními doprovody potoků a s další mimolesní zelení jedinečnou prostorovou strukturu (zejména u Žibřidic), která se projevuje v estetické atraktivnosti krajiny. Kostely sv. Šimona a Judy v Žibřidicích a sv. Maximiliána v Křížanech vytvářejí drobné dominanty na mírně vyvýšených místech nad zanořenou a siluetně převážně skrytou strukturou lánových vsí. Cenné skalnaté partie vystupují z interiérů lesních porostů a představují cenné estetické hodnoty krajiny. Rušivým elementem krajiny je fotovoltaická elektrárna u Druzcovského dvora o výkonu 3 MW, spuštěná v roce 2010. V obrazu sídel Žibřidice a Křížany působí nepříznivě opuštěné, zcela zanedbané zemědělské areály, které mají prostorovou vazbu na okraje zástavby. Rozsáhlý zemědělský areál v Křížanech s bioplynovou stanicí představují významně rušivý prvek krajiny.

Znaky jednotlivých charakteristik krajinného rázu pro vymezené MKR jsou klasifikované v následující tabulce.

MKR 11-6 Křížany		klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
Znaky a hodnoty přírodní charakteristiky		+ pozitivní	XXX zásadní	XXX jedinečný
		O neutrální	XX spouštějící	XX význačný
		N negativní	X doplňující	X běžný
1	Členitě pahorkatinný reliéf Podještědské pahorkatiny s údolními Ještědského potoka a jeho přítoků	+	XXX	X
2	Ještědský potok a jeho přítoky (Zdislavský, Druzcovský potok a řada drobných bezejmenných vodotečí) v břehovou a doprovodnou vegetací (část toku součástí EVL Horní Ploučnice).	+	XX	XX
3	Segment lesozemědělské krajiny ohraničené zřetelně souvislými vesměs smíšenými lesními porosty s množstvím mimolesní zeleně a menšími remízky	+	XXX	XX
4	Dochované stopy členění historické plužiny (vegetační pásy liniové zeleně) v okolí Žibřidic a částečně Křížan	+	XX	XX
5	Otevřenější plochy polí mezi Křížany a Druzcovem s minimem členících prvků	+	XX	X
6	Území PP Ještěd v severovýchodní části MKR vynikající harmonií krajiny na úpatí Ještědského hřbetu	+	X	XX
7	Cenné skalní partie Krkavčích skal a Přírodní památky Stříbrník (vypreparovaný vrchol čedičové kupy)	+	X	XX
8	Skalní útvary (skalní věže) a krasové jevy vč. jeskyní a pozůstatků těžby	+	X	XX
9	Sídelní zeleň (zeleň zahrad rodinných domů, areálů a veřejných prostranství)	+	X	X
Znaky a hodnoty kulturní a historické charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Areály kostelů sv. Maximiliána v Křížanech a sv. Šimona a Judy v Žibřidicích vč. barokních far	+	XX	XX
2	Několik památkově chráněných objektů zejména drobné sakrální architektury (kaple, kříže, sochy) a velké množství dochovaných venkovských domů	+	XX	XX
3	Dochovaná sídelní struktura pozdně středověké krajiny – středověké vsi Žibřidice, Křížany (1352) a Druzcov (1544) vč. enklávy Druzcovského dvora	O	XX	X
4	Částečně dochovaná urbanistická struktura (charakter) údolních lánových vsí Žibřidice, Křížany a Druzcov	O	XX	X

MKR 11-6 Křižany		Klasifikace znaků		
		dle projevu	dle významu	dle cennosti
5	Částečně dochovaná krajinná struktura (rozložení lesů a bezlesí, nelesní zeleně, cest, železnice z roku 1900 na hranici MKR) vč. lokalit hřbitovů a drobné sakrální architektury	O	XXX	X
6	Pozůstatky těžby vápence v Solvayově lomu	O	X	X
7	Pieta v Křižanském sedle	+	X	XX
Znaky a hodnoty vizuální charakteristiky		dle projevu	dle významu	dle cennosti
1	Výrazné ohraničení prostoru lesnatými horizonty a terénními dominantami	+	XXX	XX
2	Atraktivní výhledy z prostoru na Ještědský hřbet, Lužické hory a na Českolipsko	+	XX	XXX
3	Drobná mozaika lesozemědělské krajiny ve vazbě na lánové vsi (zejména Žibřidice) vytvářející působivé krajinné scenérie, Cenné hodnoty harmonie zapojení horní část sídla Křižany do krajinného rámce	+	XX	XX
4	Harmonický výraz krajiny v okolí koridoru Ještědského potoka s množstvím drobných lesíků, vegetačních doprovodů potoka, cest a zástavby, sadů a zahrad	+	XX	XX
5	Drobné kulturní dominanty kostelů v Žibřidicích a v Křižanech	+	X	XX
6	Krajinařsky atraktivní skalnaté partie v lesních porostech – zejména Krkavčí skály (pískovec), PP Stříbrník (čedič)	+	X	XXX
7	Rušivý areál fotovoltaické elektrárny u Druzcovského dvora	N	X	X
8	Rušivý vliv zanedbaných a opuštěných zemědělských areálů v Žibřidicích a v Křižanech, nepříznivý vizuální projev zemědělského areálu se BPS v Křižanech	N	X	X
9	Nový pozitivní prvek krajinné scény – rybník pod Krkavčími skalami	+	X	X
10	Postindustriální charakter rekultivovaných lokalit po těžbě uranu na severním úpatí Zlaté výšiny	N	X	X
11	Působivé lokality v lesních porostech (např. vytěžený vápencový Solvayův lom, Matoušova skála u Křižan)	+	XX	XX

Návrh ochranných opatření:

- Zachování měřítka a hmot zástavby Žibřidic, Křižan i Druzcova a vyloučení měřítkově se vymykajících staveb
- Zachování členitosti lesozemědělské krajiny se stopami členění plužiny
- Posílení mimoletní zeleně v otevřených plochách polí mezi Křižany a Druzcovem
- Ochrana lánové urbanistické struktury a charakteru zástavby Žibřidic, Křižan a Druzcova před plošnými formami výstavby a před výstavbou v pohledově exponovaných polohách na okraji údolí mimo vztahy tradiční urbanistické struktury
- Ochrana krajinných dominant kostelů v Žibřidicích a v Křižanech před snížením jejich vizuálního významu
- Zachování a vytváření vyhlídkových míst